

40 năm QUAN HỆ VIỆT NAM VÀ LIÊN HỢP QUỐC

■ Hà Kim Ngọc

Thủ trưởng Bộ Ngoại giao

Ngày 14-1-1946, không lâu sau khi nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa ra đời và Liên hợp quốc (LHQ) được thành lập, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết thư gửi Đại hội đồng và các nước Ủy viên thường trực Hội đồng Bảo an LHQ, khẳng định sự ủng hộ của Việt Nam đối với những mục tiêu cao cả của LHQ là gìn giữ hòa bình và an ninh quốc tế, thúc đẩy sự phát triển của từng quốc gia và của toàn nhân loại, đồng thời đề nghị được gia nhập tổ chức này. Tuy nhiên, do tương quan lực lượng tại LHQ cũng như tình hình thế giới và trong nước khi đó nên việc Việt Nam gia nhập LHQ chưa thể thực hiện được ngay. Những năm sau đó, chính cuộc đấu tranh chính nghĩa và anh hùng của nhân dân Việt Nam vì độc lập, tự do, thống nhất đất nước và những đóng góp vô cùng quan trọng của Việt Nam đối với phong trào hòa bình, dân chủ và tiến bộ xã hội trên thế giới đã giúp Việt Nam nhận được sự ủng hộ to lớn và rộng rãi của cộng đồng quốc tế. Chính vì lẽ đó, chỉ hai năm sau khi đất nước thống nhất, Việt Nam đã nhanh chóng được các nước trên thế giới công nhận và, 9 giờ sáng ngày 20-9-1977, lễ thượng cờ Việt Nam đã được tổ chức tại trụ sở LHQ, đánh dấu thời khắc quan trọng Việt Nam chính thức trở thành thành viên của LHQ. Nhìn lại chặng đường 40 năm qua, có thể thấy quan hệ hợp tác

giữa Việt Nam và LHQ đã có những bước phát triển vượt bậc, trên tất cả phương diện từ chính trị-an ninh đến kinh tế, văn hóa, giáo dục, xã hội... và trên nhiều cấp độ từ phối hợp thực hiện các chương trình quốc gia và khu vực cho đến việc chia sẻ trách nhiệm và hợp tác giải quyết các vấn đề toàn cầu.

Trong 40 năm qua, LHQ tiếp tục đẩy mạnh, nỗ lực nhằm thực hiện các mục tiêu cao cả của mình, là biểu tượng cho nguyện vọng tha thiết của nhân loại về một thế giới hòa bình và thịnh vượng. LHQ đã tiếp tục thành công trong việc góp phần ngăn ngừa không để xảy ra một cuộc chiến tranh thế giới mới kể từ sau Chiến tranh thế giới thứ II, gìn giữ hòa bình, an ninh, ngăn ngừa xung đột, giải quyết hòa bình các tranh chấp quốc tế và khu vực. LHQ cũng tiếp tục đóng vai trò trung tâm trong xây dựng và tuân thủ luật pháp quốc tế, đặc biệt là Hiến chương LHQ, cũng như các nguyên tắc, quy phạm, chuẩn mực được thừa nhận rộng rãi và áp dụng chung cho tất cả các nước. LHQ còn thúc đẩy hợp tác quốc tế nhằm tạo dựng môi trường kinh tế, thương mại, tài chính quốc tế thuận lợi và công bằng hơn, trên cơ sở có sự tham gia bình đẳng của các nước, đáp ứng được những mong đợi và phù hợp với lợi ích chính đáng của các quốc gia thành viên, nhất là những nước đang phát triển. Bên cạnh

đó, LHQ cũng thúc đẩy hợp tác quốc tế, phục vụ các mục tiêu phát triển của từng nước cũng như của toàn thế giới như thực hiện các Mục tiêu phát triển thiên niên kỷ trước đây và hiện nay là các Mục tiêu phát triển bền vững. Các tổ chức, quỹ, chương trình thuộc LHQ, thông qua hỗ trợ về vốn, tri thức, công nghệ... đã góp phần quan trọng thúc đẩy phát triển kinh tế-xã hội, xóa đói nghèo ở các nước đang phát triển. Tuy rằng, hiện nay LHQ và hợp tác đa phương đang phải đối mặt với một số khó khăn, nhưng trước những thách thức toàn cầu ngày càng gia tăng mà không một quốc gia nào, dù giàu mạnh đến đâu, có thể tự giải quyết được, có thể khẳng định rằng hợp tác đa phương nói chung và LHQ nói riêng sẽ tiếp tục có vai trò và vị trí quan trọng trong quan hệ quốc tế.

Về phần mình, Việt Nam luôn coi trọng vai trò của LHQ, mong muốn thông qua tổ chức này tranh thủ sự ủng hộ rộng rãi và đoàn kết quốc tế đối với công cuộc bảo vệ, xây dựng và phát triển đất nước. Các nguyên tắc tôn trọng độc lập, chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ, giải quyết hòa bình các tranh chấp, hợp tác cùng có lợi được quy định trong Hiến chương LHQ cũng là các nguyên tắc cơ bản và chính sách nhất quán trong đường lối đối ngoại của Việt Nam. Vì lẽ đó, tăng cường tham gia LHQ là một

trong những trọng tâm đối ngoại đa phương của Việt Nam.

Trong bức tranh tổng thể về quan hệ giữa Việt Nam và LHQ 40 năm qua, có thể thấy nổi lên những nét chính sau:

Một là, LHQ là diễn đàn đa phương quan trọng để triển khai đường lối, chính sách đối ngoại của Đảng và Nhà nước ta. Kể từ khi gia nhập LHQ, Việt Nam luôn thể hiện đường lối đối ngoại độc lập tự chủ, rộng mở, đa phương hoá, đa dạng hoá quan hệ quốc tế; sẵn sàng là bạn, là đối tác tin cậy của các nước trong cộng đồng quốc tế, phấn đấu vì hoà bình, độc lập và phát triển. Trong thập niên 1980, khi đất nước còn khó khăn sau chiến tranh, bằng việc vận dụng sáng tạo tư tưởng ngoại giao Hồ Chí Minh về “*thêm bạn, bớt thù*” và đường lối đối ngoại của Đảng “*mở rộng sự hợp tác và tranh thủ sự ủng hộ quốc tế*” (Đại hội VI), “*đa dạng hóa, đa phương hoá quan hệ quốc tế*” (Đại hội VII), Việt Nam đã thúc đẩy quan hệ với LHQ, hợp tác giải quyết vấn đề Campuchia, tạo bước đột phá để phá thế bao vây, cấm vận, góp phần củng cố môi trường hòa bình, an ninh, đồng thời tranh thủ các nguồn lực để thúc đẩy phát triển kinh tế-xã hội. Bước sang giai đoạn hội nhập quốc tế từ thập niên 1990 đến nay, trên cơ sở chủ trương “*sẵn sàng là bạn*” (Đại hội IX), “*đối*

tác tin cậy" (Đại hội X), và *"thành viên có trách nhiệm"*, *"chủ động, tích cực hội nhập quốc tế"* (Đại hội XI), *"chủ động và tích cực hội nhập quốc tế"*, *"nâng cao chất lượng, hiệu quả đối ngoại đa phương"*; *"chủ động tham gia và phát huy vai trò tại các cơ chế đa phương đặc biệt là ASEAN và LHQ"* (Đại hội XII), các kênh hợp tác với LHQ ngày càng được mở rộng và phát triển theo hướng thiết thực và hiệu quả, hướng vào các lĩnh vực ưu tiên phát triển của Việt Nam, đồng thời, Việt Nam ngày càng tham gia sâu rộng vào các hoạt động của LHQ.

Chủ tịch nước, Thủ tướng Chính phủ và các đồng chí lãnh đạo cấp cao của Việt Nam đã tham gia nhiều hội nghị lớn của LHQ như Hội nghị Thượng đỉnh Thiên niên kỷ (năm 2000), Hội nghị Thượng đỉnh kỷ niệm 65 năm ngày thành lập LHQ (năm 2010), Hội nghị LHQ về Phát triển bền vững (2012), Hội nghị Thượng đỉnh thông qua Chương trình nghị sự 2030 vì sự phát triển bền vững (2015)... qua đó thể hiện cam kết và đóng góp ở cấp cao nhất của Việt Nam đối với các hoạt động của LHQ. Việt Nam đã đón nhiều đoàn Lãnh đạo cấp cao của LHQ thăm Việt Nam, đặc biệt là các Tổng Thư ký LHQ Côphi Anan (2006), Ban Kimun (2010, 2015), qua đó góp phần thắt chặt và làm sâu sắc hơn quan hệ Việt Nam - LHQ.

Tại các diễn đàn LHQ, Việt Nam tích cực phối hợp với các nước bạn bè, các nước đồng quan điểm đề cao các nguyên tắc cơ bản của luật pháp quốc tế và Hiến chương LHQ; trong đó, có nguyên tắc tôn trọng độc lập, chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ, giải quyết hòa bình các tranh chấp, không sử dụng hay đe dọa sử dụng vũ lực, góp phần bảo vệ chủ quyền lãnh thổ và duy trì môi trường hòa bình ổn định của nước ta cũng như ở khu vực và trên thế giới. Việt Nam cũng từng bước tham gia đóng góp hình thành các cơ chế hợp tác, xây dựng các luật lệ, chuẩn mực chung, đóng góp vào sự phát triển tiến bộ của luật pháp quốc tế nhằm duy trì hòa bình và an ninh, thúc đẩy hợp tác và phát triển. Tại các cơ quan quan trọng của LHQ như Đại hội đồng, Hội đồng Bảo an (HĐBA), Hội đồng Kinh tế-Xã hội (ECOSOC), Hội đồng Nhân quyền, Việt Nam đã đóng góp xây dựng các mối quan hệ quốc tế công bằng, bình đẳng, bảo đảm lợi ích chính đáng của tất cả các thành viên, nhất là các nước đang phát triển. Thông qua LHQ, chúng ta có thêm cơ hội thúc đẩy quan hệ với các

nước bạn bè, các đối tác lớn, các cơ chế hợp tác khu vực, liên khu vực và quốc tế.

Ghi nhận những đóng góp nhiều mặt của Việt Nam vào công việc của LHQ, các quốc gia thành viên đã nhiều lần tín nhiệm bầu Việt Nam vào các cơ chế lãnh đạo của LHQ, nổi bật nhất là việc Việt Nam đã được bầu làm Ủy viên không thường trực Hội đồng bảo an LHQ nhiệm kỳ 2008-2009 với số phiếu rất cao. Mặc dù là lần đầu tiên tham gia vào cơ chế quan trọng nhất về gìn giữ hòa bình và an ninh quốc tế, bằng bản lĩnh và trí tuệ của mình, chúng ta đã hoàn thành tốt trọng trách này. Sự tham gia chủ động, tích cực và những đóng góp thực chất, hiệu quả của Việt Nam được Tổng Thư ký LHQ và các nước thành viên đánh giá cao, góp phần nâng cao uy tín, vị thế quốc tế của Việt Nam và khẳng định đường lối đối ngoại đúng đắn của Đảng và Nhà nước ta.

Hai là, Việt Nam luôn nỗ lực tham gia đóng góp một cách chủ động tích cực, có trách nhiệm vào các công việc của LHQ và ngày càng khẳng định vai trò là một đối tác quan trọng của LHQ.

Trên mọi cương vị và lĩnh vực hợp tác với LHQ, Việt Nam luôn nỗ lực hoàn thành trách nhiệm thành viên, chủ động đưa ra nhiều sáng kiến thiết thực, phấn đấu vì các mục tiêu chung của LHQ.

Về *hòa bình-an ninh*, là một nước từng gánh chịu nhiều hậu quả nặng nề của chiến tranh, Việt Nam luôn ủng hộ các mục tiêu hàng đầu của LHQ là duy trì hòa bình và an ninh quốc tế, chống chạy đua vũ trang, giải trừ quân bị, ngăn ngừa và giải quyết các tranh chấp, xung đột quốc tế bằng biện pháp hòa bình, tăng cường quan hệ hữu nghị và hợp tác giữa các dân tộc. Trong suốt quá trình tham gia LHQ, Việt Nam luôn tích cực thực hiện các nghĩa vụ thành viên của các điều ước quốc tế về chống phổ biến vũ khí hủy diệt hàng loạt, nghiêm túc thực hiện các nghị quyết của HĐBA; cùng nhiều quốc gia thành viên thúc đẩy LHQ thông qua các nghị quyết, quyết định với những biện pháp cụ thể nhằm phát huy vai trò của LHQ. Ở khu vực, Việt Nam đã đóng góp quan trọng vào việc đưa Đông Nam Á từ một khu vực bị chia rẽ, đối đầu bởi chiến tranh trở thành một Cộng đồng ASEAN, một khu vực hòa bình, hữu nghị, hợp tác, không có vũ khí hạt nhân. Việt Nam đã được bầu và hoàn thành tốt vai trò Chủ tịch luân phiên Hội nghị giải trừ quân bị trong khóa hợp đầu

năm 2009. Đồng thời, Việt Nam đã tham gia các hoạt động gìn giữ hòa bình LHQ từ năm 2014, đã cử một số sĩ quan quân đội đi làm nhiệm vụ tại các Phái bộ gìn giữ hòa bình LHQ tại Nam Xudăng, Cộng hòa Trung Phi và đang tích cực chuẩn bị để sớm cử Bệnh viện dã chiến cấp 2 và đơn vị công binh tham gia. Tiếp theo việc đảm nhiệm tốt vai trò Ủy viên không thường trực Hội đồng bảo an LHQ nhiệm kỳ 2008-2009, hiện ta đang tích cực vận động các nước ủng hộ Việt Nam làm Ủy viên không thường trực Hội đồng bảo an LHQ nhiệm kỳ 2020-2021.

Trên lĩnh vực *hợp tác-phát triển*, chúng ta đã tham gia, đóng góp thực chất và tạo được một số “dấu ấn Việt Nam” trong quá trình hoạch định và triển khai chính sách về phát triển. Từ một nước nhận viện trợ thuần túy, Việt Nam đã trở thành đối tác hợp tác của LHQ trên nhiều lĩnh vực; trở thành một điển hình thực hiện thành công nhiều Mục tiêu phát triển thiên niên kỷ, được cộng đồng quốc tế hết sức hoan nghênh. Thông qua các diễn đàn LHQ, trong đó có ECOSOC (Hội đồng kinh tế - xã hội LHQ) mà chúng ta là thành viên nhiệm kỳ 1998-2000 và 2016-2018, và mô hình hợp tác ba bên, Việt Nam đã trao đổi và chia sẻ kinh nghiệm của mình trong việc thực hiện các chương trình hành động của LHQ về phát triển xã hội, an ninh lương thực, y tế, giáo dục, dân số, phụ nữ, trẻ em... Tháng 5-2017, Thủ tướng Chính phủ đã thông qua “*Kế hoạch hành động thực hiện Chương trình nghị sự 2030 vì sự phát triển bền vững*”, thể hiện cam kết mạnh mẽ và quyết tâm cao của Việt Nam hoàn thành tốt các Mục tiêu phát triển bền vững. Việt Nam cũng chủ động và tích cực triển khai và tham gia các sáng kiến ở quy mô quốc tế và khu vực nhằm thúc đẩy việc thực hiện Chương trình nghị sự 2030; trong đó đáng chú ý, Việt Nam đã đăng cai tổ chức thành công Hội nghị cấp cao LHQ khu vực Á-Âu về tăng cường hợp tác thuận lợi hóa trung chuyển, thương mại và thực hiện Chương trình nghị sự 2030 vào tháng 3-2017, Hội nghị chuyên đề của Liên minh Nghị viện quốc tế khu vực châu Á-Thái Bình Dương về ứng phó với biến đổi khí hậu-hành động của các nhà lập pháp nhằm thực hiện các Mục tiêu phát triển bền vững vào tháng 5-2017. Bên cạnh đó, Việt Nam ủng hộ và đóng góp vào các nỗ lực nhằm cải tổ hệ thống phát triển LHQ. Đặc biệt, chúng ta trở thành một trong những nước đi đầu triển khai sáng kiến Thống nhất hành động

(Delivering as One) của LHQ nhằm cải tổ LHQ ở cấp độ quốc gia, với điểm sáng là việc khai trương Ngôi nhà Xanh một LHQ đầu tiên trên thế giới vào tháng 5-2015. Việt Nam cũng sớm phê duyệt và khẩn trương thực hiện Thỏa thuận Paris về biến đổi khí hậu, qua đó, chung tay cùng cộng đồng quốc tế bảo vệ hành tinh xanh của chúng ta.

Trong lĩnh vực *thúc đẩy và bảo đảm quyền con người*, qua sự tham gia chủ động và đóng góp tích cực tại các diễn đàn LHQ, Việt Nam đã đề cao chủ trương của Đảng và Nhà nước về bảo đảm và thúc đẩy quyền con người theo các chuẩn mực quốc tế, đồng thời, tạo dựng được hình ảnh một nước Việt Nam luôn kiên trì thúc đẩy hợp tác, đối thoại giữa các quốc gia trên tinh thần xây dựng, bình đẳng. Nhờ đó, Việt Nam đã được các nước nhiều lần tin tưởng bầu làm thành viên các cơ quan quan trọng của LHQ như Ủy ban Nhân quyền (nhiệm kỳ 2001-2003, đây là tiền thân của Hội đồng Nhân quyền) và Hội đồng Nhân quyền (nhiệm kỳ 2014-2016).

Cách tiếp cận nhất quán của Việt Nam tại các diễn đàn LHQ về quyền con người là luôn dung hòa giữa những vấn đề thuộc lợi ích quốc gia với những quan tâm chung của cộng đồng quốc tế, qua đó, đề ra những sáng kiến thiết thực và cụ thể được cộng đồng quốc tế ủng hộ và đánh giá cao. Điển hình là đề xuất của Việt Nam về nghị quyết liên quan đến tác động của biến đổi khí hậu đối với quyền trẻ em đã được Hội đồng Nhân quyền khóa 32 (5-2016) thông qua bằng đồng thuận với hơn 110 nước tham gia đồng tác giả. Chúng ta cũng nghiêm túc thực hiện các cam kết và nghĩa vụ quốc tế về quyền con người, đặc biệt là nghĩa vụ theo các công ước quốc tế về quyền con người mà Việt Nam là thành viên. Có thể khẳng định rằng, với nguồn lực và trình độ phát triển như Việt Nam, ít có quốc gia nào trên thế giới tham gia từ rất sớm và là thành viên của hầu hết các công ước quốc tế chủ chốt về quyền con người, cũng như hoàn thành đầy đủ các nghĩa vụ thành viên theo các công ước này. Hơn nữa, trong quá trình thực hiện các nghĩa vụ quốc tế về quyền con người, những cách làm hay của Việt Nam, nhất là trong việc thực hiện các khuyến nghị theo Cơ chế rà soát định kỳ phổ quát của Hội đồng Nhân quyền, đã được LHQ và nhiều nước trong khu vực ghi nhận và chia sẻ.

Có một thực tế là dân chủ, nhân quyền, tôn giáo, dân tộc luôn là những vấn đề hết sức nhạy

cảm, thường bị các thế lực xấu lợi dụng để gây sức ép, can thiệp vào công việc nội bộ của các nước, trong đó có Việt Nam. Do đó, tại các diễn đàn LHQ về quyền con người, Việt Nam đã tích cực tham gia vào cuộc đấu tranh chống xu hướng chính trị hoá và “tiêu chuẩn kép”, ủng hộ cách tiếp cận dựa trên đối thoại, hợp tác và hiểu biết lẫn nhau; đấu tranh đề cao và thúc đẩy việc thực hiện các quyền kinh tế, văn hoá, xã hội và quyền phát triển phù hợp quan tâm chung của các nước đang phát triển. Bên cạnh đó, ta cũng tăng cường tuyên truyền về những thành tựu quan trọng đạt được nhằm bảo vệ các quan điểm của Đảng và Nhà nước ta về bảo đảm và thúc đẩy quyền con người; tăng cường sự hiểu biết, khắc phục và thu hẹp những vấn đề còn khác biệt, tranh thủ sự đồng tình, ủng hộ của các nước, các tổ chức quốc tế, nhân dân thế giới trên cơ sở đảm bảo tôn trọng độc lập, chủ quyền, bình đẳng, không can thiệp vào công việc nội bộ của nhau; kiên quyết phê phán, vạch trần những luận điệu sai trái, vu cáo, xuyên tạc về tình hình bảo đảm và thúc đẩy quyền con người ở nước ta.

Ba là, các tổ chức, quỹ, chương trình của LHQ đã có nhiều chương trình hợp tác và hỗ trợ quý báu, góp phần thiết thực vào quá trình xây dựng và phát triển tại Việt Nam.

Có thể nói, các tổ chức LHQ luôn đồng hành với các kế hoạch, chương trình phát triển quốc gia của Việt Nam. Trong những năm Việt Nam phải đương đầu với muôn vàn khó khăn do chiến tranh, nguồn viện trợ của LHQ là hết sức quý báu, góp phần quan trọng đáp ứng những yêu cầu thiết yếu, nhất là về lương thực, giáo dục, y tế, chăm sóc và bảo vệ bà mẹ và trẻ em, kế hoạch hoá gia đình. Trong những năm sau này, hệ thống phát triển của LHQ đã hỗ trợ Việt Nam trên nhiều lĩnh vực quan trọng phục vụ công cuộc đổi mới, đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa như thúc đẩy phát triển bền vững và hội nhập quốc tế, nâng cao năng lực, tăng cường thể chế luật pháp, cải cách hành chính, xóa đói giảm nghèo, phòng chống ma túy, HIV/AIDS, dịch bệnh, thiên tai. Hiện nay, quan hệ giữa Việt Nam với các tổ chức trong hệ thống phát triển LHQ tiếp tục được củng cố, với nhiều dự án, chương trình cụ thể với tổng vốn viện trợ lên đến hàng chục triệu USD trên nhiều lĩnh vực phù hợp

với yêu cầu của Việt Nam, như tư vấn chính sách kinh tế, an ninh lương thực, y tế, bảo vệ và chăm sóc trẻ em, dân số, môi trường và biến đổi khí hậu, bình đẳng giới... Nguồn vốn, tri thức, kinh nghiệm từ hệ thống LHQ được coi là một trong những nguồn ngoại lực quan trọng góp phần giúp Việt Nam đạt được nhiều thành tựu phát triển kinh tế-xã hội.

Tháng 6-2017, Việt Nam và LHQ đã ký “*Kế hoạch chiến lược chung giai đoạn 2017-2021*” với trọng tâm hợp tác là đầu tư vào con người; thích ứng với biến đổi khí hậu và phát triển môi trường bền vững; thúc đẩy sự thịnh vượng và quan hệ đối tác; tăng cường công lý, hòa bình và quản trị toàn diện nhằm hỗ trợ Việt Nam thực hiện hiệu quả Chiến lược phát triển bền vững giai đoạn 2011-2020, Kế hoạch phát triển kinh tế-xã hội giai đoạn 2016-2020 và các Mục tiêu phát triển bền vững. Bản Kế hoạch này là nền tảng để triển khai các hoạt động hợp tác chặt chẽ giữa Việt Nam và LHQ trong những năm tới.

Nhìn lại 40 năm qua, các hoạt động của chúng ta tại LHQ đã gắn liền với quá trình trưởng thành của đối ngoại đa phương Việt Nam, với sự tham gia ngày càng chủ động, tích cực và có trách nhiệm của nước ta tại các cơ chế quốc tế và khu vực. Trong thời gian tới, Việt Nam sẽ tiếp tục triển khai mạnh mẽ đường lối đối ngoại đã được đề ra tại Đại hội Đảng lần thứ XII “nâng cao chất lượng, hiệu quả đối ngoại đa phương”; “chủ động đóng góp xây dựng, định hình các thể chế đa phương, luật chơi chung”, “tham gia và phát huy vai trò tại các cơ chế đa phương đặc biệt là ASEAN và LHQ”. Qua đó, thể hiện rõ tinh thần độc lập tự chủ, sáng tạo, gắn kết mục tiêu cách mạng và định hướng phát triển đất nước vào những xu thế phát triển của thời đại. Từ những thành tựu to lớn của quá trình đổi mới và kinh nghiệm 40 năm hợp tác với LHQ, tin tưởng rằng Việt Nam sẽ tiếp tục có những đóng góp xứng đáng vào công việc chung của LHQ và thúc đẩy mối quan hệ hợp tác Việt Nam - LHQ lên một tầm cao mới, vì sự nghiệp bảo vệ, xây dựng và phát triển bền vững đất nước, vì hòa bình, hợp tác và phát triển trong khu vực và trên thế giới. ■